

§ 211 Dnr KS-2024-000221

109

Yttrande över remiss av SOU 2023:97 Ut ur utsatthet och SOU 2023:98 Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras

Kommunstyrelsens beslut

Skellefteå kommun yttrar sig enligt Socialnämndens förslag.

Sammanfattning

Skellefteå kommun har fått möjlighet att yttra sig över SOU 2023:97 Ut ur utsatthet och SOU 2023:98 Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras. Kommunstyrelsen har i sin tur remitterat ärendet till socialnämnden för framtagande av yttrande.

Utifrån det omfattande materialet har fokus lagts på SOU 2023:98 där utredningens uppdrag avsett personer som utnyttjas sexuellt i pornografiska syften. Eftersom våld i dessa sammanhang har en stark koppling till andra former av mäns våld mot kvinnor, våld mot barn och våld i nära relationer har utredningens frågor en tydlig koppling till socialnämndens verksamhet.

Att en utredning har gjorts kring den våldsutsatthet som personer i prostitution och människohandel befinner sig i är positivt men utredningen borde ha haft två parallella fokusområden. Fokus borde dels ha varit på de aktörer som är ansvariga för prostitution och människohandel för att få stopp på verksamheten och dels på de som utsätts och utnyttjas, så att rätt stöd och hjälp ges till den utsatta målgruppen. I och med osynliggörandet av profitörerna och porrköparna läggs fokus på de som utnyttjas i porrindustrin.

Yttrandet lyfter även kompletteringar till utredningens förslag till åtgärder. Ett exempel är att utredningens förslag om att stödja barn och vuxna i möjligheten att få bort sexuellt övergreppsmaterial från internet borde kompletteras med att utse en ansvarig myndighet för att aktivt arbeta för att ta ner övergreppsmaterial i form av bilder och filmer.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut 2024-04-29 § 170

Socialnämndens beslut 2024-04-25 § 112

Socialkontorets tjänsteskrivelse

Socialnämndens yttrande

Svar på begäran om förlängd remisstid

Skrivelse med länkar till remitterade ärenden

Remissmissiv

Beslutet sänds till

Socialnämnden

Arbetsmarknadsdepartementet

Yttrande SOU 2023:98 Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften - våldsutsatthet som behöver synliggöras

Sammanfattning

Skellefteå kommun har getts möjlighet att yttra sig över SOU 2023:98 Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras. Utifrån utredningens innehåll vill kommunen yttra sig över några delar.

Skellefteå kommun anser att det är positivt att en utredning har gjorts kring den våldsutsatthet som personer i prostitution och människohandel befinner sig i. Den största bristen i utredningen är att profitörerna och porrköparna osynliggörs i utredningen. Utan dessa två aktörer skulle inte prostitution och människohandel förekomma. I och med osynliggörandet av profitörerna och porrköparna läggs fokus på de som utnyttjas i porrindustrin, som om det vore deras fel att sexuellt utnyttjande i pornografiskt syfte förekommer. Utredningen borde utifrån detta ha haft två parallella fokusområden, dels de aktörer som är ansvariga för prostitution och människohandel för att få stopp på verksamheten, dels de som utsätts och utnyttjas för att rätt stöd och hjälp ska ges till den utsatta målgruppen.

I utredningen saknas att man benämner problematiken som prostitution och människohandel. Det gäller handlingar där någon gör ekonomiska vinster genom andra människors lidande, och ser på när människor blir utsatta för sexuell exponering och utnyttjande. Det avser åter igen ett behov av att lyfta fram människorna som är grunden till problematiken. Med rätt vokabulär blir det lättare att tydliggöra vem som utsätter vuxna och barn för prostitution och människohandel. I ett modernt samhälle som Sverige ska fenomen som prostitution och människohandel inte förekomma.

Målgrupper som omfattas av utredningen

Sexuella bilder av barn sprids i pornografiskt syfte. I utredningen exkluderas barn som inte förekommer i pornografiska sammanhang där vuxna personer förväntas förekomma. Det är till viss del förstäligt att man har behövt göra avgränsningar, samtidigt som det är olyckligt då en stor och utsatt grupp av minderåriga exkluderas i materialet. En utredning bör genomföras för att belysa barns utsatthet på grund av pornografiskt material som sprids på nätet. Att identifiera barn som förekommer i sexuellt exploaterade sammanhang är att arbeta uppsökande men också förebyggande då man förhoppningsvis kan bryta ett utnyttjande av minderåriga i ett tidigt skede och genom det undvika att de förblir kvar i prostitution och människohandel.

Många barn exploateras genom att bilder sprids i sexuellt syfte mellan förövare. Man behöver inkludera dessa barn i problematiken för att hitta sätt att både förebygga, men även identifiera, de barn som blir utsatta. Detta är en problematik som tyvärr ser ut att bli större för varje år och hittills har inte myndigheter och

SKELLEFTEÅ KOMMUN

lagstiftning hunnit med i att skydda och stödja de utsatta barnen i tillräckligt hög utsträckning. Barn är en riskgrupp precis som många andra nämnda grupper i utredningen.

Åldern när barn börjar titta på porr sjunker och idag talas det om 12-åringar och i vissa fall ännu yngre barn som tittar på porr. Ett sätt att arbeta förebyggande är att genom lagstiftning göra pornografiskt material olagligt i ett vidare begrepp än vad som är fallet idag (olaga våldsskildring). Pornografiskt material är idag för lättillgängligt vilket gör att barn har tillgång till det och därför introduceras i den pornografiska världen, där verksamheter gynnas ekonomiskt på bekostnad av andra människors utsatthet och lidande.

Kunskapsluckor om våld och andra övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi

I utredningen beskrivs att det inte alltid går att dra en skarp gräns mellan personer som medverkar i pornografi av fri vilja och personer som utnyttjas. I sammanhang kring prostitution utgör frivillighet ett begrepp som bör undvikas. I avsnittet framgår det inte nog tydligt att det finns en minoritet som eventuellt säljer pornografiskt material av fri vilja, utan det kan snarare tolkas som att grupperna som gör det frivilligt och de som gör det under tvång är likvärdigt stora. Precis som utredningen framhåller kan det som framstår som frivilligt i stället grunda sig i något som sker mer eller mindre under hotfyllt tvång eller på grund av konsekvenser av tidigare trauman.

Vid Skellefteå kommuns verksamhet Centrum mot våld händer det att (oftast) kvinnor berättar om att hennes partner tvingar henne att delta i pornografiskt egenproducerat material där kvinnan förekommer själv, med partnern eller med andra aktörer. Detta är skamfyllt för kvinnan eftersom hon upplever att hon gjorde det frivilligt eftersom hon inte nekade till deltagande, av rädsla för vilka konsekvenser ett nekande kan leda till. När utredningen formulerar sig på detta sätt kring frivillighet osynliggörs förövarna ännu en gång.

Anmälningsbenägenheten behöver öka

I samtal med utsatta personer framkommer en misstro till rättsväsendet. Den utsattas känsla är att hen inte blir trodd och att utredningar läggs ned, vilket gör att man inte är benägen att anmäla nya brott. Utsattheten upplevs än större när man har gjort en anmälan och utövarerna/utövarna av våldet trots det inte lagförs. Utredningens förslag om att Polismyndigheten bör ges i uppdrag att undersöka möjligheterna att införa åtgärder som gör det enklare att anmäla sexualbrott bör kompletteras med ett uppdrag att se över hur rättsväsendet kan bli bättre på att utreda och lagföra brott som rör prostitution och människohandel.

Utredningen lyfter fram förslag som Skellefteå kommun anser vara bra, till exempel förslagen om riktade kunskapsstöd till föräldrar, myndigheter och allmänheten, samt att särskilda medel ska gå till forskning som rör området sexuell exploatering och dess konsekvenser. Det finns dock ett värde i att i förslagen skriva "ska" i stället för "bör" för att tydliggöra behovet och sätta fokus på frågan. Till exempel att ansvariga myndigheter i genomförande av uppdragen genomgående ska beakta de riskgrupper som identifierats.

Tillgång till stöd för att ta ner bilder och filmer från plattformar på internet

Att stödja både barn och vuxna i möjligheten att få bort sexuellt övergreppsmaterial från internet är ett bra förslag. Ett ännu bättre förslag vore att inte enbart stödja den som utsatts utan att utse en ansvarig myndighet för att aktivt arbeta för att ta ner övergreppsmaterial i form av bilder och filmer. En förlängning av detta genom att lagföra de som distribuerar materialet skulle precis som tidigare nämnts sätta

SKELLEFTEÅ KOMMUN

fokus på de osynliga aktörerna. Detta måste givetvis kombineras med föreslagna åtgärder för att kunna erbjuda stöd och vård för dem som utsätts för prostitution och människohandel.

Kompletterande förslag

För att stärka kunskapsläget borde uppdraget att kartlägga och identifiera grupper utvidgas till att också omfatta profitörer och porrköpare, dels för att lagföra profitörer, dels för att kunna ge stöd till köpare av prostitution och pornografiskt material att sluta utsätta och utnyttja andra människors utsatthet genom att stödja porrindustrin.

Det vore även välkommet att det samlade materialet skulle ligga till grund för ytterligare utredning som ser över frågan om kompletterande lagstiftning mot alla former av prostitution.